

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО; КРИМНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Олег Миколайович ОМЕЛЬЧУК,
доктор юридичних наук, доцент,
ректор Хмельницького університету управління та права,
вул. Героїв Майдану, 8, м. Хмельницький, 29000,
info@iniver.km.ua

УДК 343.2

ЮРИДИЧНА ОСОБА ЯК СПЕЦІАЛЬНИЙ СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ

Досліджуються питання про можливість законодавчого закріплення юридичної особи у як суб'єкта злочину. Вирішення цього питання передбачає дискусійного, головним чином, з'ясування особливостей визначення вини юридичної особи як обов'язкової ознаки суб'єктивної сторони складу злочину, а також вибір покарання, стягнення чи іншого заходу впливу, особливо коли вони фінансового характеру, має ґрунтуватися на врахуванні економічної вигоди, одержаної підприємством — юридичною особою від незаконної діяльності. На сьогодні кримінальна відповідальність юридичних осіб встановлена у низці держав світу, зокрема в Англії, США, Нідерландах, Франції, КНР. Реалізація проголошеного Україною курсу на інтеграцію у Європу потребує, зокрема, детального аналізу європейського досвіду щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб, приведення українського законодавства до європейських стандартів.

Ключові слова: юридична особа, суб'єкт злочину, вина, покарання, фізична особа.

Кримінальний закон передбачає відповідальність за вчинений злочин лише фізичної особи. Це положення впливає зі змісту низки статей кримінального закону (ст. 7–10). Так, у ст. 7 йдеться про відповідальність громадян України та осіб без громадянства, які вчинили злочини за межами України. Разом з тим встановлення кримінальної відповідальності за вчинений злочин лише фізичних осіб означає, що суб'єктом злочину не може бути юридична особа (установи, підприємства, організації). За злочинні діяння, що були виявлені під час діяльності юридичної особи, несе відповідальність фізична особа, котра вчинила такі діяння.

Достатніх підстав для запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб, з точки зору сучасної доктрини кримінального права України, немає. Головна причина – у сутності юридичної особи, яка є особливою цивільно-правовою формою реалізації інтересів своїх засновників. Будь-які дії вона вчиняє через свої органи, які в кінцевому рахунку складаються з людей (фізичних осіб). Саме вони визначають

(формують) волю юридичної особи та виражають її зовні шляхом вчинення певних юридичних дій.

Отже, “мислять” за юридичну особу завжди люди. У свою чергу, суб’єктивна сторона є обов’язковим елементом усіх складів злочинів, передбачає психічне ставлення особи до свого діяння і його протиправних наслідків. Юридична особа не може мати психіки, отже, вона не може бути визнана суб’єктом злочину.

Однак у цьому контексті цілком слушною є позиція В. К. Грищука, згідно з якою несприйняття законодавцем інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб обумовлене, головним чином, перешкодою психологічного характеру — неготовністю наукової думки і правозастосувальної практики сприйняти таке радикальне нововведення в систему кримінально-правового регулювання. У свою чергу, така неготовність зумовлена, зокрема, неналежним вивченням і теоретичним осмисленням зарубіжного досвіду кримінально-правового регулювання з цього питання, де вже давно вироблені кримінально-правові механізми відповідальності юридичної особи. Реалізація проголошеного Україною курсу на інтеграцію у Європу потребує, зокрема, детального аналізу європейського досвіду щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб, приведення українського законодавства до європейських стандартів [1, с. 3, 7].

Питаннями дослідження юридичної особи як суб’єкта злочину, в яких започатковано розв’язання цієї проблеми, займалися такі вчені, як А. Ш. Акулов, В. А. Владіміров, Б. В. Волженкін, В. К. Грищук, А. М. Ігнатов, В. М. Куц, А. М. Лазарев, Г. А. Левицький, Р. І. Михеев, П. П. Михайленко, Г. В. Назаренко, Ю. В. Олександров, В. С. Орлов, В. Г. Павлов, Є. Л. Стрельцов, В. В. Устименко та інші науковці.

Питання про доцільність запровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб активно обговорюються вченими [2, с. 518; 3, с. 35–36; 4, с. 28–29].

Проект КК України, розроблений робочою групою під керівництвом В. М. Смітєнка, суб’єктом злочину визнавав і юридичну особу [5, с. 42]. Проте спеціалісти з кримінального права не є одноставні у підтримці цієї ідеї.

Метою статті є аналіз юридичної особи як спеціального суб’єкта злочину, адже, на наш погляд, на сьогодні існує певна проблема у чинному кримінальному законодавстві та у судовій практиці щодо встановлення цієї ознаки суб’єкта злочину.

Суб’єктом злочину може бути тільки особа. Але в галузі права поняття “особа” поширюється не тільки на фізичних осіб, а й на “юридичних” — все те, що, не будучи фізичною особою, здатне перебувати в юридичних відносинах, мати права й обов’язки. Однак чи можуть юридичні особи бути винуватими у вчиненні злочинного діяння, чи можуть вони за вчинення суспільно небезпечного діяння підлягати кримінальній відповідальності? У науці це питання ще донедавна вважалося вирішеним назавжди, причому негативно. Ще М. С. Таганцев зазначав: “... суб’єктом злочинного діяння може бути лише фізична особа ...” [6, с. 145]. Такої ж позиції дотримувалися й інші представники класичної школи кримінального права: С. В. Познишев, Л. С. Белогріц-Котляревський, П. П. Пусторослев [7, с. 115–119; 8, с. 64–65; 9, с. 201–202]. Однак поза їхньою увагою не залишалося те, що в низці випадків кримінальне законодавство допускає кримінальну відповідальність юридичних осіб. Так, П. П. Пусторослев писав: “Тільки деякі кримінальні законодавства, як, наприклад, Російське уложення про покарання і Нью-Йоркський кримінальний кодекс визнають у вигляді загального правила злочинцем фізичну особу, індивідуальну людину, а як виняток, зараховують до суб’єктів деяких злочинів і юридичних осіб” [9, с. 201].

Базуючись на принципі “особистої відповідальності”, що сформульований класичною школою кримінального права і має важливе значення для кримінальної відповідальності фізичних осіб, Н. П. Грабовська та Н. С. Лейкіна писали: “Організації, підприємства, установи не можуть бути визнані винними у кримінально-правовому сенсі цього слова, застосування покарання до них не досягло б мети, яку воно переслідує. До відповідальності можуть бути притягнуті лише фізичні особи ...” [10, с. 355]. Настільки ж безкомпромісний Н. І. Загородников: “Кримінальна відповідальність

завжди пов'язана з конкретною особою та не може бути перекладена на іншу людину: ні на батьків, опікунів, подружжя, ні на громадські організації, юридичних осіб" [11, с. 24]. В. М. Кудрявцев та С. Г. Келіна зазначають: "Злочином визнається акт поведінки, вчинений конкретною фізичною особою, індивідом, а не колективом чи іншою соціальною спільністю; особа відповідає у кримінально-правовому порядку лише за те, що було заподіяно її власними діями (бездіяльністю); покарання за злочин має особистий характер, тобто має поширюватися тільки на особу, яка його вчинила" [12, с. 100].

В абсолютно категоричній формі цю позицію кримінальної відповідальності фізичних осіб за міжнародні злочини до середини ХХ ст. підтримав Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі: "Злочини проти міжнародного права вчиняються людьми, а не абстрактними істотами. І положення міжнародного права можуть застосовуватися тільки шляхом покарання фізичних осіб, які вчиняють такі злочини" [13, с. 98].

Принцип кримінальної відповідальності лише фізичних осіб був закріплений і у ст. 5 Основ кримінального законодавства Союзу РСР і союзних республік.

Прихильники класичної школи кримінального права наводять такі аргументи при обґрунтуванні своєї позиції в цьому питанні.

Сама концепція (і, напевно, можлива конструкція) кримінальної відповідальності юридичної особи має присмак чогось штучного, нагадує юридичну фікцію. Недарма у країнах загального права (Великобританії, США та ін.) корпорація (синонім юридичної особи) іноді йменується "*artificial person*", що в буквальному перекладі означає "штучне обличчя", або "*person at law*" — "особа за законом". Та ж приблизно семантика у французької "*personne morale*" — "юридичної особи". Іншими словами, кримінальне покарання тут не "працює" в силу того, що стосовно корпорації не можна реалізувати органічно притаманну йому каральну, репресивну функцію — позбавлення або істотне обмеження основних благ людської особистості — честі, гідності, життя, свободи, сім'ї, власності тощо. У цьому контексті твердження, що і у юридичної особи є репутація, "життя" тощо, які можна відібрати або "обмежити", було б просто профанацією всього того, що пов'язано із застосуванням кримінального покарання. З етичної точки зору, юридична фікція і жива людина непорівнювані. Крім того, з юридичної точки зору, виникають щонайменше два ускладнення. Одне з них полягає у матеріально-правовій властивості: як можна приписати юридичній особі провину — умисел або необережність, адже в багатьох правових системах поняття вини включає в себе елемент докору, який згідно з класичною теорією кримінального права, може бути звернений тільки до фізичної особи. Друге ускладнення належить до сфери міжнародного кримінального права або скоріше міжнародної кримінальної юстиції. Воно полягає у відсутності міжнародних судових рішень, у яких би встановлювався і застосовувався б принцип кримінальної відповідальності держав.

Однак, як уже зазначалося вище, і в кримінальному праві до 1917 року (доктрині, законодавстві, судовій практиці), і в радянському кримінальному праві часів НЕРУ, і в зарубіжних країнах (Великобританія, США, Норвегія, Фінляндія, Нідерланди, Франція та ін.) інститут кримінальної відповідальності юридичної особи знайшов нових прихильників і отримав нормативне закріплення. Та й в Україні зараз спостерігається явне відродження інтересу до цієї проблеми [12, с. 50–60; 14, с. 43–49, 50–55; 15, с. 4–6; 16, с. 87; 17, с. 82; 18].

В Україні всі ці міркування поки що абстрактні, чинний КК України залишився на колишніх позиціях, можливим суб'єктом злочину визнається тільки фізична особа (ст. 18).

Однак якщо говорити про передумови запровадження інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб, то потрібно зазначити, що юридична особа підлягає кримінальній відповідальності за діяння, передбачене кримінальним законом, якщо:

а) вона винна в невиконанні або неналежному виконанні прямого припису закону, що встановлює обов'язок або заборону на здійснення певної діяльності (у першому

випадку мова йде про винну бездіяльність юридичної особи — повну або часткову, у другому — про її винні дії);

б) вона винна у здійсненні діяльності, котра не відповідає її установчим документам або оголошеним завданням (юридична особа — об'єднання легальне, зареєстроване як суб'єкт, що має юридичне значення діяльності, зміст якої повинен відповідати зазначеним документам і завданням, винність у вчиненні злочинної діяльності, а не конкретного злочинного діяння (або хоча б навіть окремих діянь, якщо вони не відбуваються систематично) робить можливим висновок про неточності цього формулювання: якщо юридична особа здійснює злочинну діяльність, вона в цій частині перетворюється з легального об'єднання в об'єднання нелегальне — злочинну організацію, для якої легальна частина її активності є “прикриттям”);

в) діяння, що заподіяло шкоду або створило загрозу заподіяння шкоди особі, суспільству або державі, було вчинене в інтересах цієї юридичної особи або було допущено, санкціоновано, схвалено, використано органом або особою, що здійснює функції управління юридичною особою.

До основних видів покарання юридичної особи можна віднести штраф, заборону займатися певною діяльністю, ліквідацію юридичної особи, до додаткових — заборону займатися певною діяльністю та конфіскацію майна.

Інститут кримінальної відповідальності юридичної особи в його нинішньому вигляді, тобто протягом останніх приблизно 100–150 років, був закономірною спробою держави посилити контроль над негативними наслідками, перш за все, ділової активності великих корпорацій. Саме в цей період різко окреслилася тенденція великого бізнесу до монополізації, до ігнорування в низці випадків інтересів споживача і суспільства. Цивільно-правових та адміністративних санкцій виявилось недостатньо. Стає очевидною спрямованість державної політики до приборкання зловживань корпорацій своєю владою у сфері економіки шляхом застосування кримінальних санкцій. У 1973 році Європейський комітет з проблем злочинності Ради Європи рекомендував парламентам країн-членів Ради визнати юридичних осіб суб'єктами кримінальної відповідальності. Ця рекомендація була підтверджена у 1985 році Сьомим Конгресом ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками. Зважаючи на прийняття України до Ради Європи, вони і для нас набули іншого правового значення.

Таким чином, у сучасному кримінальному праві ця проблема є, і лежить вона ніби посередині: з одного боку — між відповідальністю (не тільки майновою) юридичної особи у цивільному праві та її відповідальністю у кримінальному праві, з іншого — між кримінальною відповідальністю юридичної особи як легальної організації, легальної спільності фізичних осіб та кримінальною відповідальністю злочинної організації як нелегальної, протизаконної їх спільності.

Але якщо сама ідея притягнення юридичних осіб до кримінальної відповідальності виникла з міркувань прагматизму і доцільності, з соціальної точки зору, все це було виправдано, то, переносячи цю суспільно корисну ідею у сферу кримінальної юстиції, не можна було не брати до уваги усталені в ній канони. Серед них одне з чільних місць (може бути першим) посідає принцип вини, закріплений у ст. 23 чинного КК України. Тому необхідно продумати механізм або механізми винного (а не тільки причинного) зв'язку юридичної особи зі шкідливими, небезпечними наслідками вчиненого нею правопорушення (злочину).

У сучасному вигляді феномен юридичної особи (корпорації) з'являється в XIX–XX ст. як закономірне явище, закріплене в нормах цивільного права. Юридична особа в принципі є таким же, як фізична особа, суб'єктом цивільних прав та обов'язків. Вона від свого імені набуває цивільних прав і несе цивільні обов'язки, відповідаючи за ними своїм відокремленим майном. Юридична особа є легальною спільністю або співтовариством фізичних осіб, тому вона діє тільки з легальною метою легальними способами. Це означає, що юридична особа може мати цивільні права, відповідні меті її діяльності, та нести цивільні обов'язки, пов'язані тільки з цією діяльністю. Діяльність юридичної особи — це саме її діяльність як суб'єкта цивільного права. Ця діяльність,

загальна для всіх її учасників, здійснюється на основі загальних, єдиних стратегічних або оперативних рішень усіх або більшості її учасників (загальних зборів акціонерів і т.д.) чи її постійно діючого органу (директора, керуючого або ради директорів, керуючих). Якщо загальні збори і т.п. учасників юридичної особи є юридична особа як така (її “я” — її “ego”), то її постійно діючий орган (директор та ін.) є її “alter ego” — “інше я”. Використання принципу “alter ego” можна покласти в основу кримінальної відповідальності юридичної особи. Рішення фізичного втілення юридичної особи — загальних зборів її учасників і засновані на них дії складають суть рішень і дій безпосередньо юридичної особи. За ці рішення, дії та їх наслідки юридична особа безпосередню несе особисту відповідальність. Правління, директор (керуючий), рада (колегія) директорів (керуючих) є її постійно діючим органом, якому юридична особа делегує прийняття і виконання основних (якщо не всіх) стратегічних та оперативних рішень в інтересах та від імені юридичної особи. Ці рішення (одноосібні або колегіальні) і засновані на них дії за своєю юридичною суттю також є рішеннями і діями юридичної особи. Тим самим постійно діючий орган юридичної особи, її “alter ego” — “інше я”, несе повну або субсидіарну відповідальність за рішення, дії та за наслідки дій так, якби це були дії загальних зборів її учасників (членів). Юридична особа не підлягає кримінальній відповідальності за злочинну поведінку своїх учасників (членів) або службовців, рішення та дії яких, навіть якщо вони прикриваються її ім’ям, ні в якому сенсі не відповідають її інтересам і, отже, не є її рішеннями і діями. І навпаки, юридична особа може підлягати кримінальній відповідальності за злочинну поведінку своїх учасників, рішення та дії яких вчинюються в її інтересах і, отже, є її рішеннями і діями.

Виходячи з наведених вище міркувань, можна сказати, що інститут кримінальної відповідальності юридичної особи може включати і питання про наявність причинного зв’язку між діями і наслідками, і питання про наявність вини у формі умислу або необережності, особливо у випадках, коли від імені та в інтересах юридичної особи діє її представник — фізична особа або орган. Можуть мати значення також випадки заподіяння суспільно небезпечного результату за межами можливості його передбачення та запобігання (казус чи об’єктивна випадковість), у стані необхідної оборони, крайньої необхідності, в умовах обґрунтованого ризику, під впливом фактичної або юридичної помилки, на виконання завідомо правомірного чи завідомо протиправного розпорядження [14, с. 52–53]. Те ж саме можна сказати про попередню злочинну діяльність, добровільну відмову від вчинення злочину. Близький до проблеми кримінальної відповідальності юридичної особи інститут співучасті. Знову-таки в конкретних випадках можуть братися до уваги обставини, що обтяжують або пом’якшують покарання. Серед них, — з одного боку, вчинення злочину вперше, з іншого — вчинення декількох злочинів повторно, в сукупності і т.д.

Аналіз наведених позицій прихильників і противників визнання юридичної особи суб’єктом злочину дає змогу зробити такі висновки. На сучасному етапі суспільство виявилось практично незахищеним від негативних наслідків монополізації ринку вітчизняними і транснаціональними корпораціями, порушень прав людини, правил техніки безпеки на виробництві, на транспорті і в побуті. Можливо, найстрашнішою хворобою нашої епохи стала (не без активної участі комерційних торгово-промислових корпорацій) екологічна катастрофа, яка постійно дає про себе знати то в одному, то в іншому регіоні земної кулі, в тому числі і в Україні. Тому введення інституту кримінальної відповідальності для юридичних осіб у нашому кримінальному законодавстві було б цілком розумним і обґрунтованим.

Зважаючи на наявність існуючих різних точок зору щодо визнання юридичної особи суб’єктом злочину, слід визнати, що остаточної точки у вирішенні цього питання досі не поставлено. Певні логічні аргументи існують як у прихильників, так і у противників визнання юридичної особи суб’єктом злочину.

Одна з точок зору, яка не зазнала глибокого аналізу в цьому дослідженні, зводиться до аргументу, що, визнавши юридичну особу суб’єктом злочину, держава, таким чином,

підтвердить власну неспроможність у можливості регулювати свої відносини з корпораціями, організаціями, підприємствами цивільно-правовими та адміністративними методами, так як загально визнаним є факт, що кримінально-правові відносини є останньою іпостасю у відносинах між державою та особою, яка порушує правові приписи.

До тих пір, поки дискусія з приводу визнання юридичної особи суб'єктом злочину не буде припинена в силу безспірності і переконливості аргументів однієї зі сторін, ймовірно, доцільно запропонувати компромісне рішення, яке, на наш погляд, є можливістю визначення юридичної особи як спеціального суб'єкта в деяких, конкретно визначених злочинах або видах злочинів (наприклад, екологічних, податкових та ін.). Це рішення є прийнятним у силу низки причин:

1. Введення у кримінально-правовий обіг юридичної особи як спеціального суб'єкта злочину дозволяє мінімізувати необхідні зміни Загальної частини КК України, не зачіпаючи постулатів, які затвердилися в теорії та практиці основоположних інститутів кримінального права.

2. Інститут спеціального суб'єкта злочину визначає наявність у нього, поряд з ознаками загального суб'єкта — осудності і віку, ще додаткових ознак, що визначаються або диспозицією кримінально-правової норми Особливої частини, або поняттям злочинів певного виду (наприклад, ст. 401 КК України “Поняття військового злочину”). Визнання юридичної особи спеціальним суб'єктом злочину можна реалізувати шляхом зміни конкретних норм Особливої частини, акцентувавши увагу на злочинах певних видів.

3. Введення у КК України юридичної особи як спеціального суб'єкта злочину може бути вироблено фрагментарно (можна змінити 1–2 норми). Таке обережне впровадження нового виду кримінальної відповідальності дозволить зарезервувати період адаптації кримінального закону до визнання юридичної особи спеціальним суб'єктом злочину, виявити і скоригувати ставлення до цього нововведення науки і практики.

4. Подібні юридичні експерименти, на наш погляд, дозволять створити репрезентативну базу для подальших досліджень, сформулюють мінімально необхідну практику у кримінальних провадженнях за участю спеціального суб'єкта злочину юридичної особи. Неприйняття застосовувачем запропонованої моделі кримінальної відповідальності юридичної особи, відсутність реальних кримінальних справ у період апробації (3–5 років) дозволить поставити крапку в дискусії про визнання юридичної особи суб'єктом злочину, доведе непотрібність і безплідність спроб введення кримінальної відповідальності для юридичних осіб в українську правову систему.

5. Однак будь-який результат пропонуваного правового експерименту в поточний історичний момент розвитку України піде тільки на користь державі і суспільству. Навіть невдалий досвід введення юридичної особи як спеціального суб'єкта злочину в КК України формально означатиме виконання однієї з відомих вимог Ради Європи, що обумовлюють інтеграцію України в єдиний європейський правовий простір.

Список використаних джерел

1. Грищук, В. К. До питання про кримінальну відповідальність юридичної особи [Текст] / В. К. Грищук // Актуальні проблеми кримінального і кримінально-процесуального законодавства і практики його застосування : збірник тез доповідей учасників Регіонального круглого столу. — Хмельницький : ХГУП, 2002. — С. 3–7.
2. Гавриш, С. Б. Уголовно-правовая охрана природной среды Украины Проблемы теории и развитие законодательства [Текст] / С. Б. Гавриш. — Х. : Основа, 1994. — 640 с.
3. Жевлаков, Е. Н. Экологические преступления: понятие, виды, проблемы ответственности [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 “Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право” / Е. Н. Жевлаков. — М., 1991. — 36 с.
4. Повелицина, П. Ф. Уголовно-правовая охрана природы в СССР [Текст] : автореф. дис. на соискание учен. степени д-ра юрид. наук : спец. 12.00.08 “Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право” / П. Ф. Повелицина. — Ашхабад, 1991. — 48 с.

5. *Матковський, О.* Реформа цивільного законодавства у світлі проблем кримінального права [Текст] / О. Матковський, В. Смітєнко // Право України. — 1998. — № 4. — С. 42–43.
6. *Таганцев, Н. С.* Русское уголовное право. Лекции. Часть общая [Текст] : [в 2 т.] / Н. С. Таганцев. — М. : Наука, 1994. — Т. 1. — 380 с.
7. *Познышев, С. В.* Очерк основных начал науки уголовного права [Текст] / С. В. Познышев. — М. : Юрид. изд-во Наркомюста, 1923. — 300 с.
8. *Белогриц-Котляревський, Л. С.* Очерки курса русского уголовного права. Общая и особенная часть: Лекции [Текст] / Л. С. Белогриц-Котляревський. — К.-Х. : Южно-русское книгоизд. Ф. А. Йогансона, 1896. — 671 с.
9. *Пусторослев, П. П.* Русское уголовное право. Общая часть, Выпуск I [Текст] / П. П. Пусторослев. — Юрьев, 1908. — 267 с.
10. Курс советского уголовного права [Текст]. — Л. : Изд-во ЛГУ, 1968. — Т. 1. Часть общая. — 646 с.
11. *Загородников, Н. И.* Принципы советского уголовного права [Текст] / Н. И. Загородников // Советское государство и право. — 1966. — № 5. — С. 24–27.
12. *Кудрявцев, Г. С.* Принципы советского уголовного права [Текст] / Г. С. Кудрявцев, В. Н. Келина. — М. : Наука, 1988. — 173 с.
13. Нюрнбергский процесс: право против войны и фашизма [Текст] / под ред. И. А. Ледях, И. И. Лукашука. — М. : Институт государства и права РАН, 1995. — 263 с.
14. *Никифоров, Б. С.* Юридическое лицо как субъект преступления [Текст] / Б. С. Никифоров // Уголовное право. — 2000. — № 2. — С. 50–55.
15. *Голубев, В. В.* Уголовная ответственность юридического лица [Текст] / В. В. Голубев // Юридический консультант. — 2000. — № 6. — С. 4–6.
16. *Гальперин, И. М.* О соотношении союзного и республиканского уголовного законодательства [Текст] / И. М. Гальперин, С. Г. Келина, Н. Ф. Кузнецова // Советское государство и право. — 1991. — № 9. — С. 79–87.
17. *Кузнецова, Н. Ф.* Цели и механизм реформы уголовного кодекса [Текст] / Н. Ф. Кузнецова // Государство и право. — 1992. — № 6. — С. 78–86.
18. Концепция уголовного законодательства Российской Федерации [Текст] // Государство и право. — 1992. — № 6. — С. 39–46.
19. *Волженкин, Б. В.* Новое в уголовном законодательстве [Текст] / Б. В. Волженкин. — Ленинград : Ленингр. организация о-ва “Знание” РСФСР, 1990. — 30 с.

Надійшла до редакції 01.09.2014

Омельчук О. Н. Юридическое лицо как специальный субъект преступления

Исследуются вопросы возможности законодательного закрепления юридического лица в качестве субъекта преступления. Решение данного дискуссионного вопроса предусматривает, среди ряда главным образом, выяснение особенностей определения вины юридического лица как обязательного признака субъективной стороны состава преступления, а также выбор наказания, взыскания или иной меры влияния, особенно когда они финансового характера, должна основываться на учете экономической выгоды, полученной предприятием — юридическим лицом от незаконной деятельности. На сегодняшний день уголовная ответственность юридических лиц установлена в ряде государств мира, в частности, в Англии, США, Нидерландах, Франции, КНР. Реализация провозглашенного Украиной курса на интеграцию в Европу требует, в частности, детального анализа европейского опыта относительно уголовной ответственности юридических лиц, приведение украинского законодательства к европейским стандартам.

Ключевые слова: юридическое лицо, субъект преступления, вина, наказание, физическое лицо.

Omelchuk, O. M. A Legal Person as the Perpetrator of the Crime

The article is devoted to the study of the question of the possibility of legislative legal person as the perpetrator of the crime. The solution to this problem involves, among a number of debatable issues mainly clarifying the peculiarities of determining the guilt of a legal entity as required characteristic of the subjective aspect of crime and punishment, penalties or other measures of influence, especially when they are of a financial nature should be based on economic benefits received by the company — legal entity from illegal activities. To date, the criminal liability of legal persons established in several countries in the world. In particular, it can be noticed in England, USA, Netherlands, France and China. Implementation of proclaimed by Ukraine's course towards European integration requires, in particular, detailed analysis of the European experience regarding the criminal liability of legal persons, bringing the Ukrainian legislation to European standards.

Keywords: legal person, the perpetrator of the crime, guilt, punishment, physical person.

